

զի արժանի լիցուք մտանել ի հանգիստն յա-
ւիտենական» (598—608):

31. Կանոն ժամանակագրութեան քննարկելու.
«Ազգարարութիւն ժամանակարին, նշանակ հրեշ-
տակին, լսանորութիւն Բարբառոյն՝ գոչման
փողոյն ... աւրհնեալ ես որ նստիս ի վերայ
հաստատութեան (հոս կը վերջանայ ձեռագիրս
ծայրէն թերթեր թափուած ըլլալով) (608—
614):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ (Բուն գրիչէն տողուած-
ներն են հետեւեալք). էջ 39. «աղաչեմ յիշել
զառապեալս զի եւ դու». էջ 138. «աղաչեմ
զամենեան որք ընթեռնոյք զաստուածաշունչ
կտակքս որ ի բազմազան ծաղկանց ժողովեալ է,
զՄխիթար գծող բոլորագրոյս եւ զճնորսն մեր
յիշեցէք ի սուրբ աղաթս ձեր, եւ որք յիշէք
յիշեալ եղիջեք»:

էջ 233. «Չարապ խաթունն ... փոխեցաւ
առ Աստուած եւ սուգ եթող ծնող ... Մ. Վ. ս.
աղաչեմ». էջ 377. «Չմեղապարտ գրիչս Մխի-
թար յիշեալ ի Տէր աղաչեմ». էջ 500. «Ճշմարիտ
Քրիստոսի բանին նորընծայ սպասաւոր վարդա-
պետ Մխիթար, զպետր մեղաւոր յիշել աղա-
չեմ»:

էջ 525. «Չընտրեալ եղբայր սրբազան
զվարդապետդ Մխիթար աղաչեմ տառապեալս
համանուն յիշել ի Տէր եւ խնդրել ողորմութիւն
ինձ յԱստուծոյ»:

Յետ ժամանակաց, տարբեր գրիչներէ թո-
ղուած յիշատակագրութիւններ.

էջ 35. «Գիրքս Հայոց թառոյ է, որ է
աղաթատեղ սուրբ լուսաւորչին, եւ հաստա-
կառոյց հաստատեաց եւ հանգիստացոյց տեղի
թարգմանութեան, եւ առն իմաստութեամբ,
սուրբ Հայրապետն Սահակ եւ սուրբ վարդապետն
Մեսրոպ եւ յետոյ նորագեաց սպարապետն Հայոց
Գորբ իշխանն»:

էջ 212. «Աստուածը յիշեցէք ի սուրբ եւ
ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զիս զմեղապարտ
գնուատ եւ զհողոյ հաւատար Նաթանայել եպիս-
կոպոս եւ առաջնորդ սուրբ եւ հռչակաւոր մեծ
մենարանիս Հայոց թառոյ, որ է սկիզբն արայ ի
սուրբ լուսաւորչէն նոցա եւ հիմնարկութեամբ
հաստատել եւ հանգիստեալ ի սուրբ թարգ-
մանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ»:

էջ 377. «Ես մեղապարտ Տէր կարապետ
քահանայս այս քարոզգիրքս ըստացայ թժիւն
ՌձԸԸ, զոր Աստուած բարեաւ վայելել տացէ,
ամէն. Հայր մեր»:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Ե՛ջ 525 ի ստորեւ յի-
շատակագրութեանն աւելցուած է հետեւեալք.
«Մորին եւթն ասպարեզ է. ասպարեզն Շ. նե-
տաճիգ է. նետաճիգն ՃԾ. քայլ է. քայլն վեց
ոտն է. ոտն տասնեւ վեց մատն է: Բ. մատն մին
քբէ է»:

Սեփականութիւն Ս. Նշանի Սերաստիոյ:

Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն

?

Մեծ-Ուր-Ուր-Ն 28 1/2 X 20 X 2: — ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
միասին: — Նիւթ թուղթ: — ԹՈՒՂԹ. 222 (444 էջք):
— ՏՈՂ. 33: — ԿԱԶՄ կաշեքարտ: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՆԱԲ
լաւ: — ՄԱԳԱՂԱԹԵՍ ՊԱՅՊ: չկան: — ԳՆՐՆՆՈՒՄ
— ՎԵՐՆԱԳԻՐ. սեւ: — ԴԱՏ. ԹՈՒՂԹ. 343—344 էջք:
— ԳՐԻՉ՝ անձանօթ:

Մատենա է՝ Տօնական:

Չեռագիրս ընդօրինակութիւն է նախորդ
Տօնականի (թիւ 153) որ կը գրուէ 1—
302 էջերը:

Մնացեալ մասին մէջ կան երկու չափաւ
ուղերձ գրաբար առ Տէր Պետրոս Ծ. վրդ.
առաջնորդ Սերաստիոյ: — Պատճէն Պետրոս
վարդապետի առաջնորդական կոնդակին. պատ-
ճէն յորդորական բանին նոյն Պետրոս առաջ-
նորդի առ քահանայս, առ թաղականս... եւ
առ գլխաւորս Հայ հասարակութեան Զառայի
նոյն գիւղի Հայոց գաղթականութեան միտուած
ներուն դէմ (հետաքրքրական է այս մասը)
առաջնորդ եւ ժողովրդականք չորս նիստերու մէջ
կարծեաց փոխանակութիւն կը կատարեն իրարու
հետ), պատճէն խօսիցն արտասանելոց յաւուր
պաշտօնական այցելութեան առ Գեր. Պետրոս
վարդապետ նորապսակ առաջնորդ Սերաստիոյ
գրաբար գեղեցիկ ուղերձ մը առ նոյն Պետրոս
առաջնորդն՝ աչազուրկ Թ. Մ. Կեղուրեանցէն
նոյնպիսի ուղերձ մը. պատճէն նամակին ուղղեալ
առ Մեծ. խմբագիր Մասիս լրագրոյն, առ թիւ
կարգրուական այն հրամանին թէ պատրիարք-
ներն պէտք է թագրեր տան միայն կրօնական
խնդրոց համար: Զառայի Տաճիկ երեւելիներուն
կողմէ Պետրոս առաջնորդին տրուած խոստմնա-
գրին պատճէնը՝ Հայոց հետ սիրով եւ խաղա-
ղութեամբ ապրելու համար: Պատճէն երգին
յօրինելոյ ի վերայ մեծին Սերաստիոյ:

Սեփականութիւն Ս. Նշանի Սերաստիոյ:

ՈՐԳՈՄ ԱՐԵՅՊՈՍԿՈՊՈՍ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

(Շարունակելի):

ՖԵԼՏԻՔՍ ՕՍՎԱԼԴ
ԵՐԿՐԱՒՍՈՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԳԵՐՄ. ԹՐԳՄ.

ՕՏՏՈՅ ՎԻԼՔԵՆՍ

ԳԵՐՄԱՆԵՐԻՆ ԲՆԱԳՐԵՆ ՓՈՒԵԴՐՈՒՄԸ
ՀԱՅԵՐԵՆԻ

(Շարունակելի):

Գ.

ԱԿՆԱՐԿ ՍԸ

ՏԵՍԱՍԱՆԻ ԲԻԻԲԵՂԱԿԱՆ ԲԱՐԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ
ՈՐՈՒՔ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅԹՄ ՄԱՆԻԿԻՏՈՒՆ
ՀԵՏԱԶՕՏՈՒՄԸ ԵՆ

Իրենց գտնուած տեղերով:

(Հմտ. Becke¹, Bonney³³, Gylling⁶³, La-
croix^{69, 60}, Löwinson-Lessing⁶⁶, Ohnesorge⁶⁷,
Öhrn⁷⁷, Oswald², Pelikan⁸⁰, Thost⁸⁶.)

ՓՈՒՍԱԶԵՆ ԳԱՐԵՐ

22. — ՓՆԼԵՐ-ԷՐԻՄԻՆ (Glimmerschiefer).
Տաւրոսեան հողաբաժին (Վանայ լճին հա-
րաւային եզերքը՝ Գիւզէլտէրէ կամ Թու-
խայ ձոր, Գատուան):
11-5 (Մ-ԵՐ). Արեւելեան Ղարաբաղ (Չազի²⁴).
— Կենդրոնական սարահարթ (Փալան-
տէօքէն):
ՈՐԻՄԻՆԻՆ (Quarzit). Պոնտական հողաբաժին
(Թաշքէօիրիւ). — Կենդրոնական Ղարա-

²⁴ Միայն գերմ. ունի Tschasy, որուն բուն ձեւը
գտնուար է սուրբէլ. որովհետեւ անգլ. բնագիրն, որ
սովորաբար տեղերն աւելի մանրամասն կ'որոշէ, չունի
անուանաւ հասարակ Հայաստանի քարերու այս ամփոփոյթը
(§ 22—23) ճիշդ այս ձեւով չունի անգլ. բնագիրն, ինչպէս
նաեւ յաջորդներուն մեծ մասը: — Tschasy թերեւս
ամփոփուած ձեւ մ'ըլլար անուանս՝ Հոլա (մահմադականա-
ցած գիւղ, հմտ. «Արցախ», էջ 403) կամ Հոլա, Հօլե-
հիւ ձեւով՝ Հօլանց կամ Հօլանտ (հմտ. «Սիսական»,
269, եւն): Ռուսական ձեւին համեմատ նաեւ Լիւնի
Քարտէսը կը գրէ Gochas: Բայց յետոյ կը յիշուի նոյն
անունը շարքիս մէջ՝ «Չուլի, Զամիթ, Գեւեղեղեղ» (գերմ.
Kischischkent, անուշա Գոնալուր, հմտ. «Արցախ»,
130) Զուլի, Ալբուլի (հմտ. «Արցախ», 70): Գոնալուրը
եւ Ալբուլը հետ Հոլագի գերբ կրնայ անյարմար ըլլալ:
Գերբ կողմանէ յարմար էին ինչպէս Շօլա գիւղ
(հմտ. «Արցախ», 131), նոյնպէս ի վերջս Հօլի գիւղ
(հմտ. անգլ., 124), Կլարի գիւղ (անգլ., էջ 111) եւն:
Եւ թերեւս Tschasy կարելի ըլլայ նաեւ այսպիսի ձեւերէ
մէկէն:

բաղ (Տաթեւի մօտ, Բազարի ձորի մէջ).
— Արեւմտեան Ղարաբաղ (Նիւղատի):
Հոլա-Էր-Էր-Էր (Hornblendeschiefer). Սեւա-
նայ հողաբաժին (Սարիալի կիրճ, Թաշքէ-
սան, Ղարամանի մօտ). — Արեւմտեան
Ղարաբաղ (Նիւղատի). — Կենդրոնական
սարահարթ (Գուեղուղ):
ՓՆԼԵՐ-ԷՐԻՄԻՆ (Augitgranatfels). Սեւ-
անայ հողաբաժին (Թաշքէսան):
ԱՆԴԱԼՍԻՏԻՆ (Andalusitgranitit).
Արեւմ. Ղարաբաղ (Ղըլըր-Գաղ²⁵):
ԳՆԻՄԻՆ (Gneis). Կենդրոնական սարահարթ
(Շափին-Լեռ):

ԺԱՅԹ-ԳԱՐԵՐԵՐ

(Eruptivgesteine)

ԳԵՐՄԱՆԱՐՍԻԵՆ
(Ultrabasische)

ՀԱՐԶԲՈՒՐԴԻՆ (Harzburgit). Տաւրոսեան հո-
ղաբաժին (Վանայ լճին հարաւային եզեր-
քը). — Ճորոխի գօտին (Քոփ Լեռը). —
Կենդրոնական սարահարթ (Էլմալիտէրէ,
Փալանտէօքէն, Կուկոլան):
ԼԵՐԶՈՒՆ (Lherzolit, «Չիթաքարավէմ»)
Սեւանայ հողաբաժին (Ղարամանի, Խաչ-
բուլաղի քով). — Ճորոխի գօտի (Քոփ
Լեռ). — Կենդրոնական սարահարթ (Խնու-
սի մօտ, Բաստոկ գետ, Ալմուր⁸⁶):

²⁵ «Ղըլըր-Գաղ» (հմտ. Լալայեանցի քարտէսը,
Իսկ Սիս. 206 «Ղըլըր»), գերմ. գրուած է Kisyr-Dagh,
ուսականը՝ Küsür-D., եւն: — Կայ նաեւ Ղարաբաղ-
գերմ. կը գրէ Karaman, եւ թեւեւ կ'ենթադրենք թէ նոյն
անունն է. բայց հետո կը քննուի Ղարաբաղ-
«Արցախ», էջ 33, եւն). — Այս առթիւ նշանակենք թէ
գերմ. միշտ գրուած է Katar, այն է Կարտի՝ հին ձեւով
ալ, որուն քով այսօր յաճախ թաթարաձեւ Ղար-
գործածական եղած է (հմտ. «Սիս.» 22, 100, 278,
Ե. թ.
եւ այլուր):
²⁶ Վերջ յիշուած Գոնալուրը, գերմ. Gunduz,
անգլ. Gunduz չէն մըն է ինուս գաւառի, որուն այցելած
են Լիւն եւ Օսվալդ (Լիւն, Armenia etc. II, p. 257).
Ինչպէս Bastok քարոզ գիւղ մըն է Բիւրակին շրջանի
(անգլ., II, 379). Իսկ ԱԼԼԻՄԻՆ Լիւն կը գրէ Իր կրկնուած
Ali Mur, ԿԵՂԵՔԵՆԵՐԵՆ Բնական ձեւը (§ 18) յիշուած Ալի-
(անգլ., II, 252): Կոնստանտին Վերբ (§ 18) յիշուած Ալի-
չէնը՝ Էլմալիտէրէ շրջանի (Խնուսի եւ Թուլիտի միջեւ,
հմտ. Լիւն, II, 262—263, 399), Օսվալդ կը գրէ Կարաբաղ
կրկնաձեւ՝ Al Khes (հմտ. անգլ. բնագիր, էջ 81—82,
452): Ալբուլայէս Gugoghlan քարաբնակ լէն մըն է Լուրար
շրջանի (հմտ. Լիւն, II, 375): — Յաջորդներէն Արտասայէ
Քարերը գծին վրայ յիշուած Օստուկ գրեթէ Ծղրու-
բայց Լուրարայէս գրեւ Օստուկ, Բաբերդի գիւղերէն ճշդիւ այն
տեղն, ուր Օստուկ կը գտնուի՝ Բալախոսի հիւսիսարեւելքը,
Լիւնի քարտէսը կը գրէ Osluk, եւ համանուն գետակ
մ'ալ նոյնպէս Osluk R. բայց Օսվալդ ընդարձակին մէջ
Ե. թ.